

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ВІТЧИЗНЯНОЇ
ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ**

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 34

Рівне – 2022

УДК 94(477) + 94 (100)
А 43
ББК 63.3 (4Укр)

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : Зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 34. Рівне: РДГУ, 2022. 162 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан – кандидат історичних наук, професор,
член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м.Рівне)

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій – кандидат історичних наук, професор (м.Рівне)

Редакційна рада:

Давидюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Жарна Криштоф – доктор хабілітований в галузі історії,
професор (м.Жешув,Республіка Польща)

Киридон Алла – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Троян Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Фісанов Володимир – доктор історичних наук, професор (м.Чернівці)

Члени редколегії:

Галуха Любов – кандидат історичних наук, професор (м. Рівне)

Жилюк Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Остріг)

Майзнер Роберт – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Ченстохова,
Республіка Польща)

Соммер Ханна – доктор гуманітарних наук в галузі соціології, професор (м.Жешув,
Республіка Польща)

Степанков Валерій – доктор історичних наук, професор (м.Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м.Київ)

Швецова-Водка Галина – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Шеретюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

*Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету,
протокол № 10 від 24 листопада 2022 р.*

**Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової
інформації: Серія КВ №15857-4329Р**

ISSN 2519-1942

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31,
факультет історії, політології та міжнародних відносин РДГУ,
isf_rdgu@ukr.net <http://fipmv.rv.ua/>
© Рівненський державний гуманітарний університет, 2022

14. Svitova hibrydna viina: ukrainskyi front : monohrafiia / za zah. red. V.P. Horbulina. Kyiv: NISD, 2017. 496 s.
15. Spilna zaiava za pidsumkamy 23-ho Samitu Ukraina – Yevropeyskyi Soiuz URL: <https://www.president.gov.ua/news/spilna-zayava-za-pidsumkami-23-go-samitu-ukrayina-yevropejsk-71037>
16. Tekst memorandumu pro pohlyblennia vzaiemodii mizh Ukrainoiu ta Yevraziiskoju ekonomichnoju komisiieju Informatsiine ahentstvo Interfax – Ukraina. URL: <http://ua.interfax.com.ua/news/political/155285.html>
17. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta YeS. Predstavnytstvo Ukrainy pry Yevropeiskomu Soiuzi URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/ugoda-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>
18. Ukaz Prezydenta Ukrainy Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 26 travnia 2015 roku "Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy". URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
19. Ukraina: chas vyboru. Tsentrazumkova, Kyiv. 2013. URL: http://www.razumkov.org.ua/upload/Brochure_EU-CU-7-2013.pdf

УДК 1(4)«04/14»(092):502/504

СТАНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ІДЕЙ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ: АНАЛІЗ ВЧЕНЬ АЛЬБЕРТА ВЕЛИКОГО І ВІНСЕНТА З БОВЕ

Василь Рожко

Рівненський державний гуманітарний університет

Україна, 33028, м. Рівне, вул. Ст. Бандери, 12

e-mail: vasilrozhko1301@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9237-3335>

В статті охарактеризовано ідеї становлення екологічних ідей в середньовіччі, надано аналіз праць Вінсента з Бове та Альберта Великого в котрих поширювались нові підходи та погляди на вивчення природи та її зв'язок з людиною.

Ключові слова: екологія, натурфілософія, природа, екологічні ідеї, «Зерцало природи», латинській світ, наука.

The article characterizes the ideas of the formation of ecological ideas in the Middle Ages, provides an analysis of the works of Vincent of Beauvais and Albert the Great, in which new approaches and views on the study of nature and its relationship with man spread.

Key words: ecology, natural philosophy, nature, ecological ideas, "Mirror of nature", Latin world, science.

Коли наприкінці 11 століття почали відкриватися офіційні університети, як і Болонський університет, рух між монастирями та формальними навчальними закладами збільшився. Рукописи обмінювалися, копіювалися та поширювалися по всій Європі, що ще більше збільшувало присутність церкви в суспільному житті та наукових колах.

Як і сьогодні, наука Середньовіччя була міжнародною справою, незважаючи на велику залежність християнства від теології. Враховуючи пізню появу друкарського верстата в середньовіччі, переклад і фізичне розповсюдження наукових текстів мали прецедент.

Університети Англії, Німеччини, Франції та Італії використовували латинь як офіційну міжнародну мову, подібно до того, як ми використовуємо англійську сьогодні. Іспанія була особливо відзначена своїм перекладом ісламських текстів (копії та переклади оригінальних, втрачених грецьких писань) назад на латинь для міжнародного розповсюдження.

Тринадцяте століття стало переломним моментом в історії західної думки. Латинський світ, глибше ознайомившись і познайомившись із творами Арістотеля та його арабськими коментаторами, пережив період глибокої трансформації теологічних і філософських основ свого способу мислення та самосприйняття.

Засвоєння аристотелівського підходу до розв'язання проблем призвело не лише до зростання автономії натурфілософії, але й поступилося місцем ретельному дослідженню чуттєвого сприйняття як основи людського знання.

Панівною доктриною того часу були августинівські та неоплатонічні, що сягали корінням у давню патристичну та схоластичну традицію, яка перешкоджала плавному переходу наукового мислення до емпіричного наукового підходу.

Оскільки в християнській теології та антропології 12-го століття домінували доктрини, що поєднували неоплатонічну та містичну думку, латинські автори вели велику боротьбу за те, щоб згладити протиріччя та зробити сумісними різні ідеологічні принципи, які певною мірою просто не поєднувалися.

У 1254 р. Альберт був призначений провінціалом Домініканського ордену [1] і виконував обов'язки цієї посади з великою ретельністю та ефективністю. Під час свого перебування на посаді він публічно захищав домініканців від нападок з боку світського та звичайного факультету Паризького університету, коментував євангеліста Іоанна та відповідав на те, що він вважав помилками ісламського філософа Аверроеса.

Незважаючи на те, що він віддавав перевагу аристотелівській філософії, Альберт Великий приєднався, принаймні частково, до теологічних сил проти Аверроеса, тоді як у своїй натурфілософії він не хотів погоджуватися з основними концепціями цього та інших арабських аристотелів [2]

Так, якщо розглядати праці Альберта Великого, варто в першу чергу відзначити його праці які безпосередньо відносяться до досліджуваної теми: *De animalibus* («Про тварин»), *De vegetalibus et plantis* («Про рослини»), *De mineralibus* («Про мінерали»).

Середньовічна наука не була сучасною наукою, тому ми називаємо Альберта та інших, подібних йому, натурфілософами, а не природознавцями. Середньовічні вчені значною мірою спиралися на класичні праці, які тоді були їм доступні, і на праці отців церкви.

Альберт бачив природу як універсальну, що включає Бога та вічне,

небесні тіла, земні рухливі тіла і, нарешті, каміння, мінерали та земні тіла, які володіють душею, а саме тварин і рослин.[3]

Якщо «наука» натурфілософів, таких як Альберт, виглядає для нас більше як псевдонаука, а середньовічні методи класифікації на основі середовища проживання чи методу пересування здаються застарілими, нам варто пам'ятати, що натурфілософія Альберта та інших подібних в той час була величезним прогресом у порівнянні з тим, що було раніше в Середньовіччі, оскільки вони сумнівалися, чому все було так, як було.

В один і той же час в середньовічній Європі проживав і творив Вінсент із Бове. Вінсент із Бове, безсумнівно, відомий своєю великою енциклопедичною працею *Speculum Maius*. Це Велике Дзеркало мало складатися, у своєму остаточному стані, з чотирьох частин або *specula*: *Speculum Naturale*, що описує природну історію; *Speculum Doctrinale*, який зосереджується на мистецтві та науці; *Speculum Morale* про чесноти та вади; і, нарешті, *Speculum Historiale*, який описує історію людства від Створення до життя самого Вінсента.

Вінсенту знадобилося понад п'ятнадцять років, щоб скласти *Speculum Maius*. У цей період він створив три версії *Speculum Naturale* і навіть п'ять версій *Speculum Historiale*. *Speculum Doctrinale* він залишив незавершеним. І невідомо, чи Вінсент коли-небудь написав свій текст *Speculum Morale*, оскільки досі не ідентифіковано такого тексту. Текст під назвою *Speculum Morale*, який ми знаємо сьогодні, був створений францисканським компілятором між 1310 і 1320 роками.

Величезний фоліант «Зерцало природи», поділений на тридцять дві книги та 3718 розділів, є підсумком усієї науки та природної історії, відомих Західній Європі до середини 13 століття, мозаїкою цитат з латинської, грецької мов., арабських і навіть єврейських авторів із зазначенням джерел. Однак Вінсент виділяє свої власні зауваження

Вінсент де Бове розпочав роботу над «Зерцало природи» приблизно з 1235 року приблизно до часу своєї смерті в 1264 році. Протягом цього періоду його вперше було завершено в 1244 році, а потім розширено у другій версії в 1259 або 1260 роках.[4]

Ім'я Вінсента також пов'язане з дев'ятьма іншими творами, які в основному стосуються теологічних тем. Беззаперечним є його авторство *Liber gratiae* і *Tractatus de sancta Trinitate*, написаних до осені 1257 р. Для інших шести праць поки що немає твердих доказів авторства Вінсента. На противагу цьому, його авторство ще чотирьох богословських праць заперечується.

В обох філософів можна побачити ідеї екологічної моралі та етики, які спрямовані на боротьбу за збереження природи та боротьбу з екологічними проблемами. Обидва монахи вважали, що людина повинна діяти як хороший керівник природи, а не як її власник. Вони бачили своє призначення в збереженні природи та піклуванні про неї для майбутніх поколінь.

Підсумовуючи, ідеї Альберта Великого та Вінсента з Бове були важливими кроками в розвитку екологічної моралі та етики у середньовічній Європі. Вони розглядали природу як Божий твір та вважали, що людина має відповідальність за догляд за нею та захист її від зловживань. Їхні ідеї відіграли

важливу роль у формуванні екологічної свідомості у середньовічній Європі та стали важливою основою для подальшого розвитку екології у майбутньому.

Джерела та література

1. Кеннеді, Деніел. «Святий Альберт Великий». Католицька енциклопедія. том. 1. Нью-Йорк: Robert Appleton Company, 1907. 10 вересня 2014 р.
2. Альберт Великий // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. ред.) та ін. — К.: Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України: Абрис, 2002. — 742 с.
3. Марчукова С.М. Природничі уявлення в середньовічній Європі. — СПб.: Європейський Дім, 1999.
4. Анрі-Луї Дюкло (абат), Histoire de Royaumont: Sa fondation par Saint-Louis et son influence sur la France, Tome Premier, Ch. Douniol, Paris 1867, 696 p.; стор. 240—244.

References

1. Kennedy, Daniel. "St. Albertus Magnus." The Catholic Encyclopedia. Vol. 1. New York: Robert Appleton Company, 1907. 10 Sept. 2014
2. Albert the Great // Philosophical encyclopedic dictionary / V. I. Shinkaruk (chief editor) and others. — Kyiv: Grigory Skovoroda Institute of Philosophy of the National Academy of Sciences of Ukraine: Abrys, 2002. — 742 p.
3. Marchukova S.M., Natural science representations in medieval Europe. — St. Petersburg: European House, 1999.
4. Henri-Louis Duclos (abbé), Histoire de Royaumont: Sa fondation par Saint-Louis et son influence sur la France, Tome Premier, Ch. Douniol, Paris 1867, 696 p.; p. 240—244.

УДК 316.752

ЦІННОСТІ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ І СУСПІЛЬСТВА

Юрій Ліннік

Рівненська медична академія

Україна, 33028, м. Рівне, вул. М. Карнаухова, 53

e-mail: future.of.ukraine87@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4675-5623>

У статті досліджується цінності та їхня роль в житті людини і суспільства. Автор аналізує історію виникнення цінностей періодів Античності, Середньовіччя, Нового Часу. У дослідженні розглянуті найвищі цінності людини, такі як: життя, здоров'я, свобода, а також ціннісні орієнтації.

Ключові поняття: цінності, людина, суспільство, життя, здоров'я, свобода, ціннісні орієнтації.

THE VALUES IN HUMAN LIFE AND SOCIETY

Summary. Values occupy an important place in the life of a person and

ЗМІСТ
РОЗДІЛ І
ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Озимчук Олег АРХЕОЛОГІЧНІ СВІДЧЕННЯ КОЛАПСУ БРОНЗОВОГО ВІКУ	3
Федоришин Микола УЧЕНЬ ПИСАРЯ МИХАЙЛА САНОЦЬКОГО В КОНТЕКСТІ ТВОРЕННЯ ПЕРЕСОПНИЦЬКОГО ЄВАНГЕЛІЯ	8
Гурбик Андрій ДЕРЖАВНА СЛУЖБА АНТОНА ЖДАНОВИЧА: УЧАСТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧИХ КОМІСІЙ (1651–1656 рр.)	14
Кравчук Назар АНЕКСІЯ КИЇВСЬКОЇ МИТРОПОЛІЇ МОСКОВСЬКИМ ПАТРІАРХАТОМ 1686 РОКУ	25
Пазюра Наталка РОДИННА ІСТОРІЯ СТОРОЖЕНКІВ ХІХ – ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТТЯ НА ТЛІ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	29
Чиж Анастасія ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦІАТИВИ ДЕПУТАТА ІV ДЕРЖАВНОЇ ДУМИ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ТИВОНЧУКА МИХАЙЛА ПАВЛОВИЧА (СТЕПАНСЬКА ВОЛОСТЬ РІВНЕНСЬКОГО ПОВІТУ)	34
Рушак Владислав ДІЯЛЬНІСТЬ В. ЛИПИНСЬКОГО НА ДИПЛОМАТИЧНОМУ ФРОНТІ ПІД ЧАС НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917–1921 РОКІВ ...	37
Доброчинська Валентина ВОЛИНСЬКІ МУЗЕЇ ЯК ОСЕРЕДКИ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ (1921–1939 рр.)	46
Залужна Світлана СВІТОВА РЕАКЦІЯ НА КАРАЛЬНІ ЗАХОДИ ПРОТИ УКРАЇНЦІВ ГАЛИЧИНИ	52
Михальчук Роман ТРАВМА ГОЛОКОСТУ У СВІДЧЕННЯХ ЖЕРТВ	62
Іванчук Віктор РІВНЕНСЬКА «ПРОСВІТА» У ПЕРІОД НАЦІСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1941–1944 рр.)	68

Десятничук Ілля
ОЛЕКСАНДР ОГЛОБЛИН У РОЗБУДОВІ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРИЧНОЇ
НАУКИ В США72

Опанасюк Тетяна
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО СЕГМЕНТУ
РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ76

РОЗДІЛ II **ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ**

Долганова Марина, Озимчук Олег
ДВА ВЕКТОРИ ФОРМУВАННЯ ІНТОЛЕРАНТНОСТІ ФРАНЦУЗЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА В XII–XIII СТОЛІТТЯХ87

Постоловський Руслан
ВНУТРІШНЬО ПАРТІЙНА БОРОТЬБА У ВКП(Б) 1926–1927 РОКІВ95

Слесаренко Андрій
УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ В ЧЕХОСЛОВАЦЬКОМУ КІНЕМАТОГРАФІ
1950-Х РОКІВ113

Сухий Володимир, Северова Ольга
ОСНОВНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТЕОРІЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ117

Плюта Наталія
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ ТА ЇЇ МІСЦЕ В
МАЙБУТНЬОМУ СВІТІ124

Жук Микола, Северова Ольга
ГЕНЕАЛОГІЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ131

Кундеус Оксана
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВИБІР УКРАЇНИ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА
ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ РФ139

Рожко Василь
СТАНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ІДЕЙ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ: АНАЛІЗ
ВЧЕНЬ АЛЬБЕРТА ВЕЛИКОГО І ВІНСЕНТА З БОВЕ.....149

Ліннік Юрій
ЦІННОСТІ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ І СУСПІЛЬСТВА152

ISSN 2519-1942

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

ВИПУСК 34

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Лариса Федорук**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 24.11.2022 р. Папір офсетний.

Гарнітура «Times New Roman».

Наклад 300. Зам. № 254/1. Ум. друк. арк. 11,19.

ISSN 2519-1942

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. Випуск 34. Рівне, 2022. 162 с.

УДК 94(477) + 94(100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2022